

Wykonalność projektów (nie tylko) IT

dr inż. Dariusz Bogucki

E-mail: dariusz.bogucki@mswia.gov.pl

Prezentacja dla Rady Architektury IT

O co chodzi z tą wykonalnością?

Każdy problem jest rozwiązywalny, jeśli jest dostatecznie dużo pieniędzy i czasu

Technologiczne Prawo Lermana

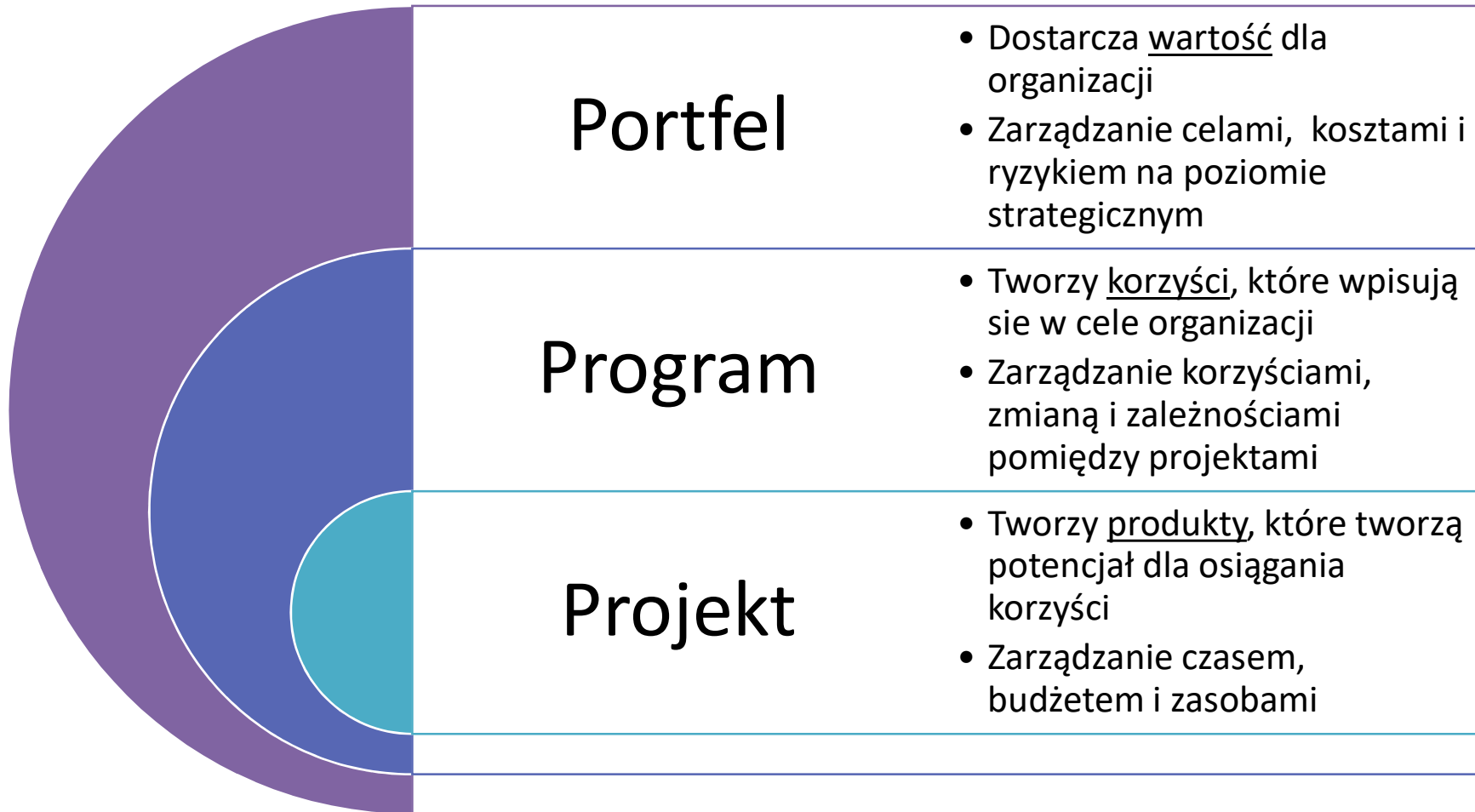
Zawsze brakuje czasu i pieniędzy

Uzupełnienie Technologicznego Prawa Lermana

Autentyczne wypowiedzi klientów na temat wykonalności projektów:

- *Ten projekt jest BARDZO potrzebny naszemu województwu.*
- *Jeśli nie dostaniemy środków z UE, to nie rozwiążemy ważnego problemu miasta.*
- *Stosujemy metodyki zwinne, więc projekt jest wykonalny niejako z założenia.*
- *Najlepszy „eurokwit” nie odda specyfiki naszego innowacyjnego projektu.*
- *Nasz projekt jest „miękki”, a studium wykonalności robi się dla projektu inwestycyjnego.*
- *Planuję metodą łańcucha krytycznego, więc jaki harmonogram rzeczowo-finansowy?*
- *Technologia jest sprawdzona, więc jakim cudem projekt wyszedł niewykonalny!*
- *Proszę się nie obawiać, organizacyjnie jesteśmy super przygotowani!*
- *Jak tylko podpiszemy umowę, pomyślimy nad tym planem utrzymania.*
- *Dlaczego nie chcecie zrobić studyjka w tydzień?*

Rodzaje przedsięwzięć

W praktyce (administracji) spotykamy się ze wszystkimi przedsięwzięciami

Projekty „twarde” a projekty „miękkie” (1)

Projekt „twardy”

- **Inwestycyjny / obiektowy**
- Rezultaty materialne: obiekty fizyczne (infrastruktura), produkty, systemy IT
- Rezultaty oceniane są **stanem produktów** (jakością, kosztem i terminem osiągnięcia)
- Zmiana kończy się z projektem
- Typowe projekty:
  - Inwestycje infrastrukturalne
  - Instalacje / modernizacje linii produkcyjnych
  - Nowe produkty
  - Systemy informacyjne

Projekt „miękki”

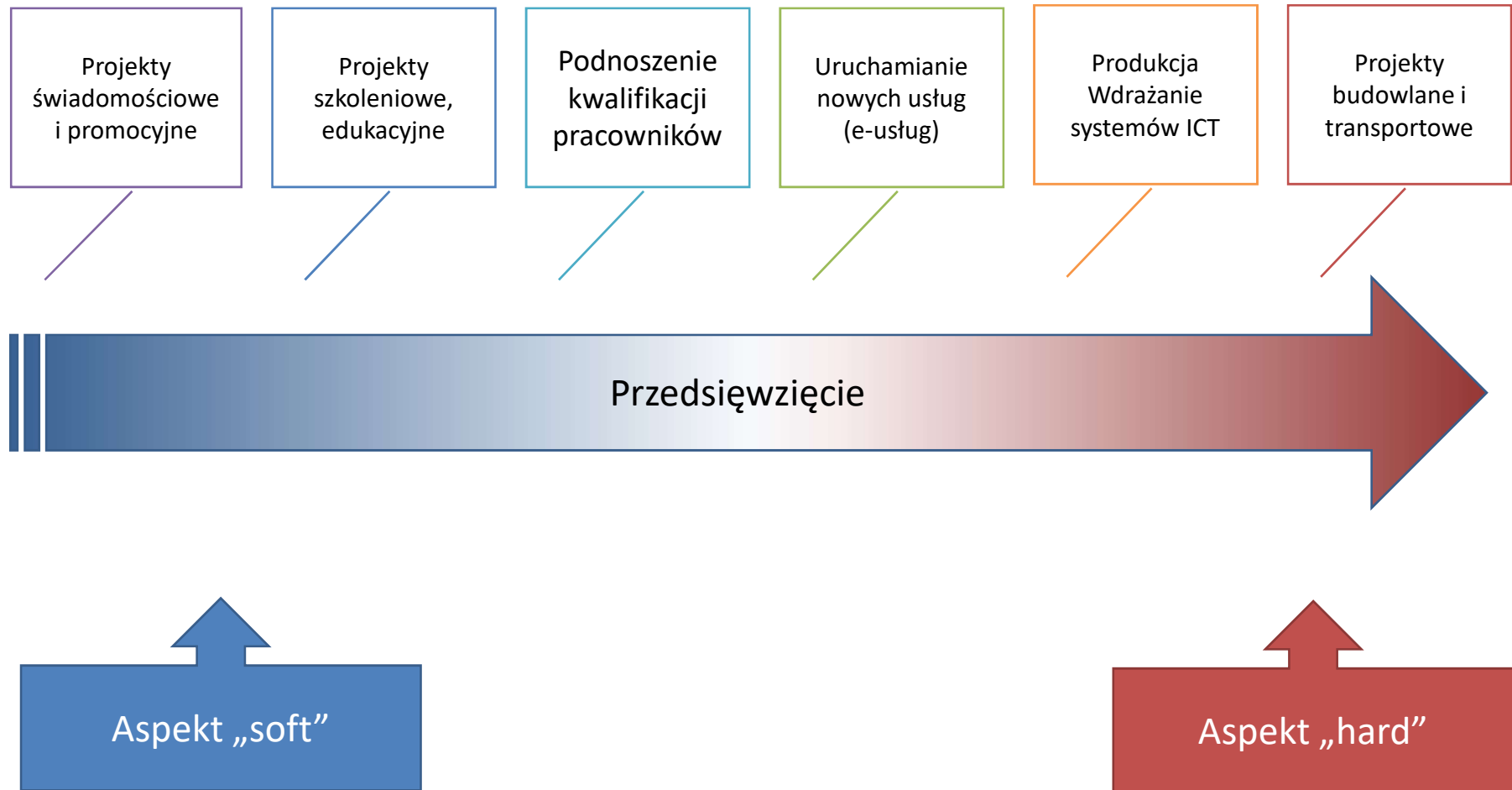
- **Nieinwestycyjny / procesowy**
- Rezultaty niematerialne: umiejętności, świadomość, informacja, wizerunek itp.
- Rezultaty oceniane są zmianą stanu z aktualnego do docelowego (np. stanu wiedzy przed i po szkoleniu)
- Zmiana trwa po zakończeniu projektu
- Typowe projekty:
  - Doradcze
  - Szkoleniowe
  - Promocyjne
  - Świadomościowe

Projekty „twarde” a projekty „miękkie” (2)

L.H. Crawford i J. Pollack (w artykule „Hard and soft projects: A framework for analysis”) zauważyli, że **każdy współczesny projekt zawiera i aspekty „twarde” i „miękkie”**

Lp	Wymiar	Aspekt „soft” („miękki”)	Aspekt „hard” („twardy”)
1	Sformułowanie celów	Cele ogólnie określone	Cele określone precyzyjnie
2	Charakter wyników	Abstrakcyjne: wiedza, umiejętności, wizerunek itp.	Fizyczne: obiekty materialne lub usługi
3	Miary sukcesu	Jakościowe, pośrednie np. ankiety	Ilościowe, bezpośrednie
4	Podatność na wpływy zewnętrzne	Wysoka	Ograniczona
5	Liczba możliwych wariantów realizacji	Duża	Niewielka
6	Zaangażowanie interesariuszy	Bezpośrednie. Część zespołu projektowego.	Pośrednie. Zespół projektowy ekspercki / specjalistyczny.
7	Oczekiwania interesariuszy	Jakość procesu, relacje z interesariuszami	Jakość produktów, terminowość prac

Aspekty „soft” i „hard” projektów

Przedsięwzięcie możliwe a wykonalne (1)

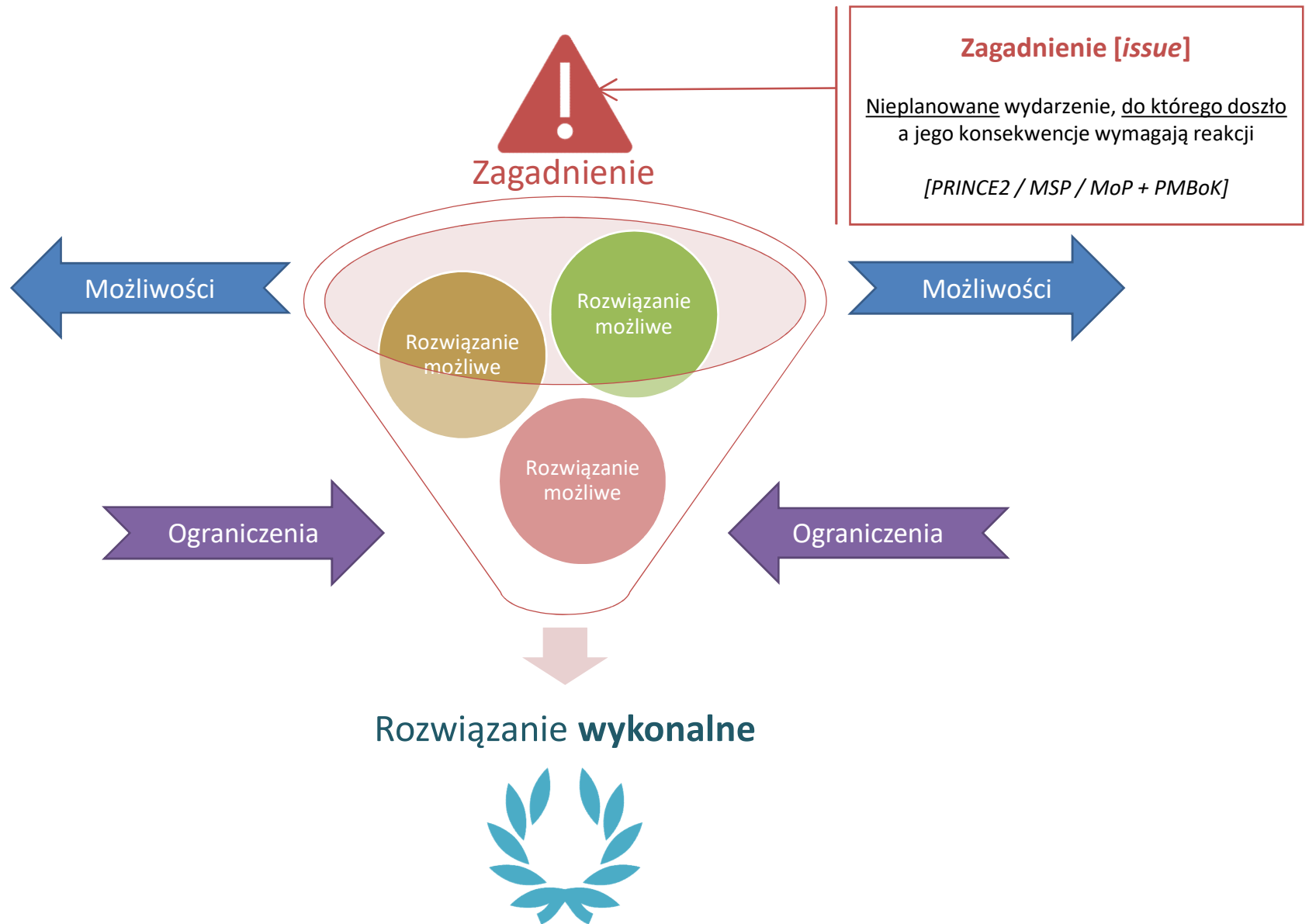
- **Casus 1: Eurotunel:**

- Pierwsze wizje tunelu pod kanałem La Manche to początek XIX w.
- Tunel taki był możliwy technologicznie do realizacji od przełomu XIX / XX w.
- Prace nad Eurotunnelem rozpoczęto po politycznej decyzji z 1987 r określającej podział kosztów budowy i późniejszego utrzymania

- **Casus 2: K-202:**

- W 1970 roku zespół pod kierunkiem inż. Jacka Karpińskiego, zaprojektował innowacyjny w skali światowej minikomputer K-202.
- Osią pomysłu była niezwykła na czasy PRL umowa o współpracy BHZ METRONEX z dwoma firmami angielskimi:
  - ✓ firmą elektroniczną MBMetals (część grupy DataLoop) – zapewniająca części (1,5 k\$ / K-202)
  - ✓ firmą handlową Data Loop – sprzedaż (5-6 k\$ za egz. K-202)
- Umowa okazała się **niewykonalna** w warunkach centralnego planowania:
  - ✓ reglamentowany i ograniczony dostęp do dewiz
  - ✓ nieuwzględnienie w planach resortowych koniecznej rozbudowy możliwości wytwórczych (zrealizowane, ale za późno)
  - ✓ problemy „ideologiczne” (KC PZPR + Rada Ministrów)
  - ✓ inne tempo pracy (działania strony polskiej niezrozumiałe dla partnerów z DataLoop)
  - ✓ osobowość konstruktora ...

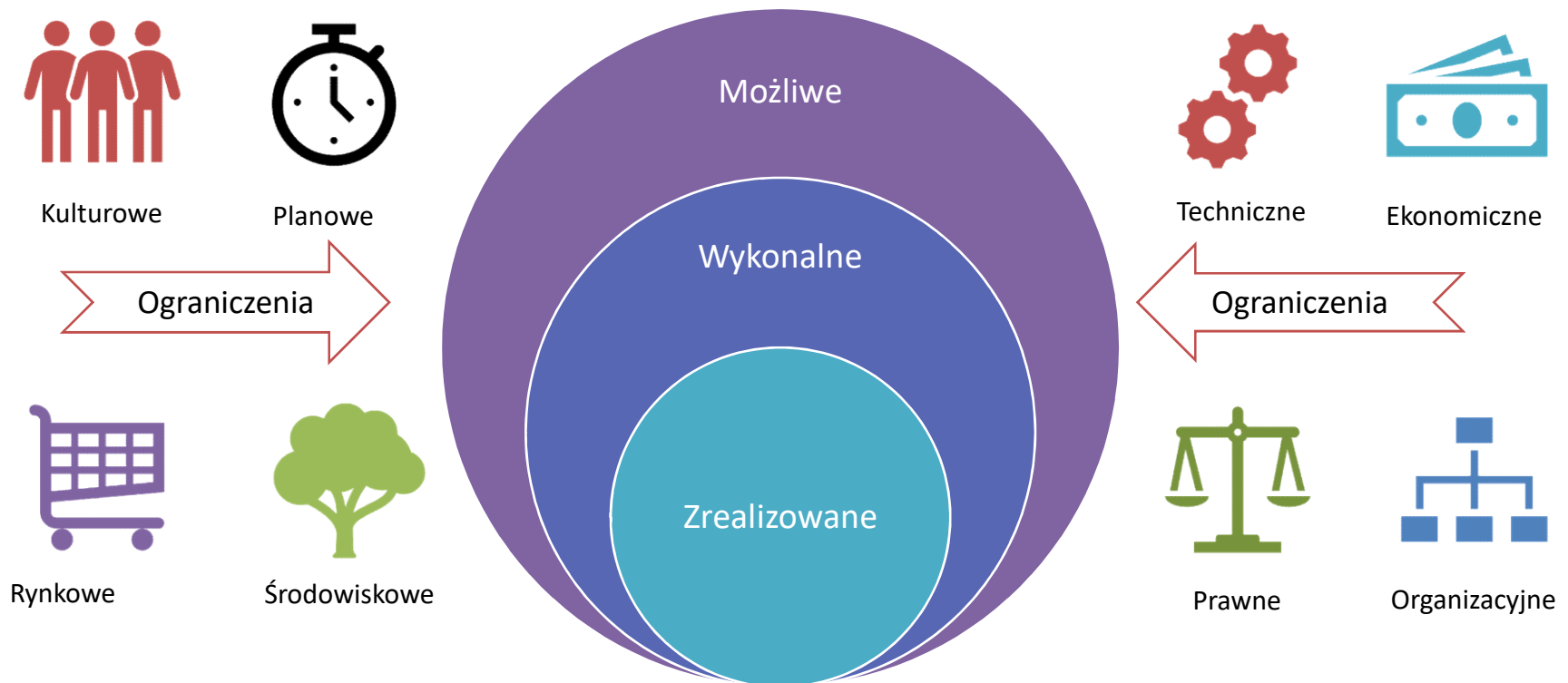
Przedsięwzięcie możliwe a wykonalne (2)

Możliwość a wykonalność

- **Możliwość** realizacji przedsięwzięcia nie oznacza jego **wykonalności**
- **Ograniczenia otoczenia** przedsięwzięcia decydują o jego **wykonalności**
- **Wykonalność** przedsięwzięcia nie oznacza, że zostanie **zrealizowane**

Definicja wykonalności

- Sama **możliwość realizacji przedsięwzięcia** jest konieczna, ale nie jest dostateczna do podjęcia decyzji o jego realizacji
- Decyzja taka wymaga pozytywnej oceny **możliwości osiągnięcia celów** przedsięwzięcia – czyli jego **wykonalności**
- **Przedsięwzięcie jest wykonalne [za KE],** jeśli :
  - Istnieje konkretne **zagadnienie**, wymagające rozwiązania;
  - Można zdefiniować **przedsięwzięcie**, którego cele rozwiązują zagadnienie;
  - Istnieją **możliwości** (techniczne, prawne, ekonomiczne, organizacyjne i inne) realizacji takiego przedsięwzięcia;
  - **Ograniczenia** (technologiczne, prawne, organizacyjne, ekonomiczne i inne) nałożone na obszar możliwości, dają niezerowy obszar

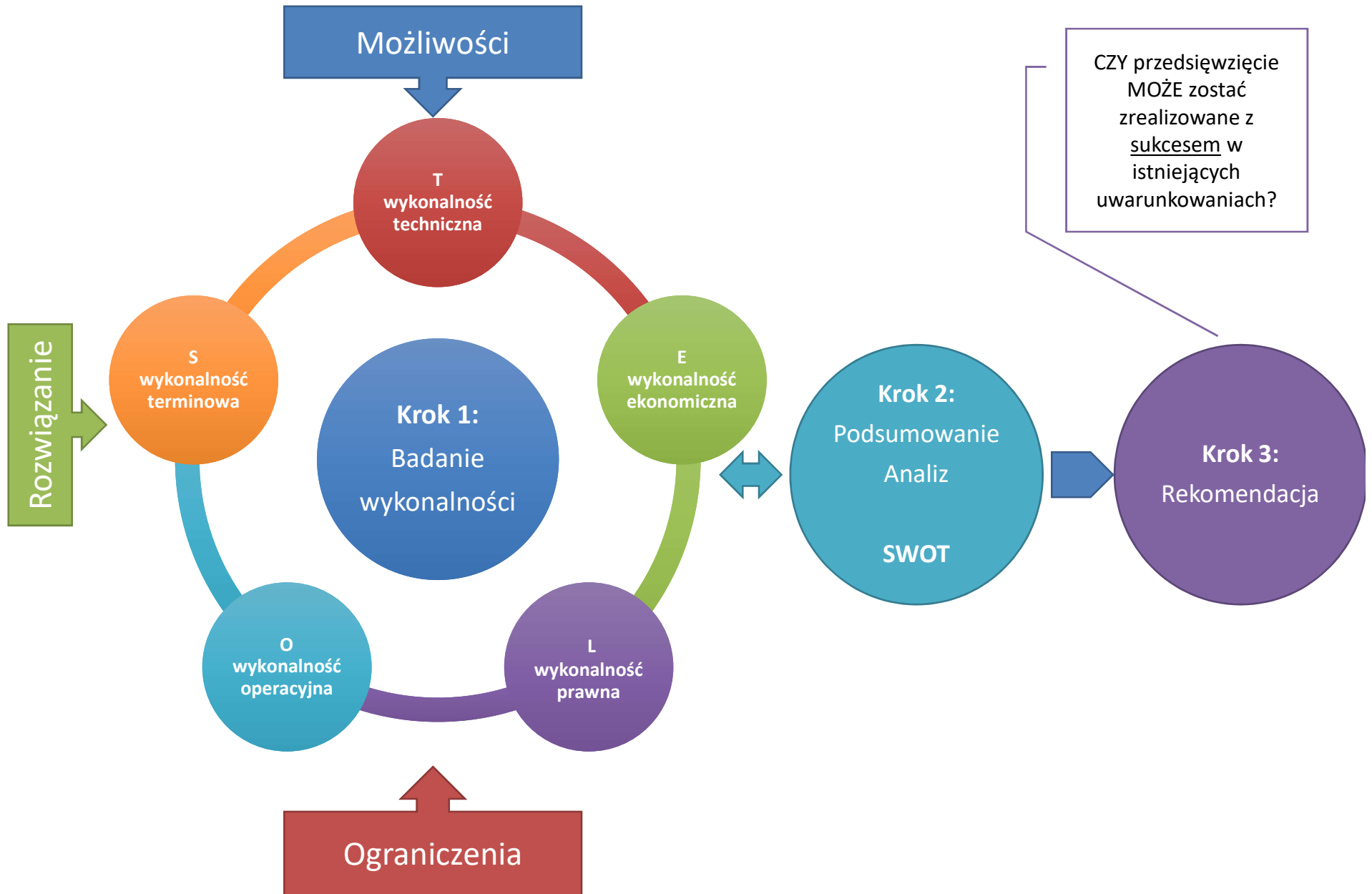
Wykonalność przedsięwzięcia to możliwość jego skutecznej (osiągnięcie zakładanych celów) realizacji w określonych uwarunkowaniach i ograniczeniach otoczenia

Metoda TELOS (1)

- **I krok** to ocena wykonalności w **5 głównych obszarach (TELOS)**, Są to:
  - **Wykonalność techniczna** (T – Technical) – Czy dostępna technologia umożliwia realizację przedsięwzięcia?
  - **Wykonalność ekonomiczna** (E – Economic) – Czy przedsięwzięcie jest finansowo i ekonomicznie opłacalne?
  - **Wykonalność prawna** (L – Legal) - Czy przedsięwzięcie jest możliwe do realizacji w określonych ramach instytucjonalnych i prawnych?
  - **Wykonalność operacyjna** (O- Operational) – Czy organizacja jest w stanie zrealizować przedsięwzięcie w fazie inwestycyjnej i utrzymywać produkty w fazie eksploatacyjnej?
  - **Wykonalność planowa** (S – Scheduling) – Czy przedsięwzięcie da się zrealizować w zakładanym czasie i dostępnych zasobach?

Powyższy zestaw kryteriów należy traktować jako minimalny.
- **II krok** to podsumowanie wyników. Najczęściej jest to **analiza SWOT**;
- **III krok** to rekomendacja końcowa, która może być pozytywna lub negatywna
- **TELOS** jest obecnie najpowszechniej stosowaną metodą oceny wykonalności mimo istotnych ograniczeń (metoda jakościowa)

Metoda TELOS (2)

T – wykonalność techniczna

- **Czy stosując technologię (rozwiązanie), którą chcemy wykorzystać, jesteśmy w stanie praktycznie rozwiązać nasz problem?**
  - Czy technologia ta jest wystarczająco dojrzała z punktu widzenia realizacji naszego przedsięwzięcia (nie dotyczy B+R)?
  - Zakładając, że interesująca nas technologia praktycznie rozwiązuje problem, to:
    - Czy jest ona dla nas dostępna, a jeśli tak to, na jakich warunkach?
    - Czy występują ograniczenia w jej stosowaniu: licencyjne, własnościowe itp.
    - Jeśli technologia nie jest dostępna, to czy możemy ją zastąpić inną? Czy ta zastępcza technologia jest w pełni równoważna?
- Czy posiadamy, a jeśli nie, to kiedy i w jaki sposób pozyskamy:
  - Wybrana przez nas technologię do realizacji zadania?
  - Niezbędną wiedzę techniczną do zastosowania technologii i realizacji zadania?
- **W przypadku systemów ICT kluczowe są kwestie:**
  - Wpisywania się rozwiązania w architekturę informacyjną organizacji;
  - Zapewnienia **interoperacyjności systemu**, czyli możliwości współpracy z innymi systemami (w organizacji i poza nią).

E – wykonalność ekonomiczna

- **Czy z niezbędnymi nakładami na realizację przedsięwzięcia zmieścimy się w zakładanych ramach finansowania.**
- Jeśli nie, to jaką mamy koncepcję:
  - pozyskania brakujących środków lub
  - podzielenia przedsięwzięcia na oddzielnie realizowane (finansowane) etapy, które w sumie złożą się na „całość” rozwiązania.
- Czy wiemy, z jakimi kosztami w fazie eksploatacji będziemy się musieli zmierzyć? Czy mamy zdefiniowane źródła ich finansowania?
- **Jakie korzyści przyniesie nam realizacja przedsięwzięcia?** Czy jest ono opłacalne uwzględniając:
  - skutki ekonomiczne, społeczne dla organizacji
  - skutki oddziaływania na otoczenie projektu.

L – wykonalność prawna

- Czy nasze przedsięwzięcie jest zgodne z obowiązującymi ramami prawnymi (krajowymi i UE)?
- Czy w związku z realizacją przedsięwzięcia nie spadają na nas pewne określone zadania do wykonania np.
  - Procedura badania oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko
  - Analiza kwestii związanych z pomocą publiczną w przypadku projektów współfinansowanych ze środków UE itd.
- Nasze przedsięwzięcie może wiązać się z wdrożeniem nowych uregulowań prawnych, w tym z implementacją prawa UE. W takim wypadku musimy ocenić jak proces ten wpływa na inne obszary TELOS.

O – wykonalność operacyjna / organizacyjna

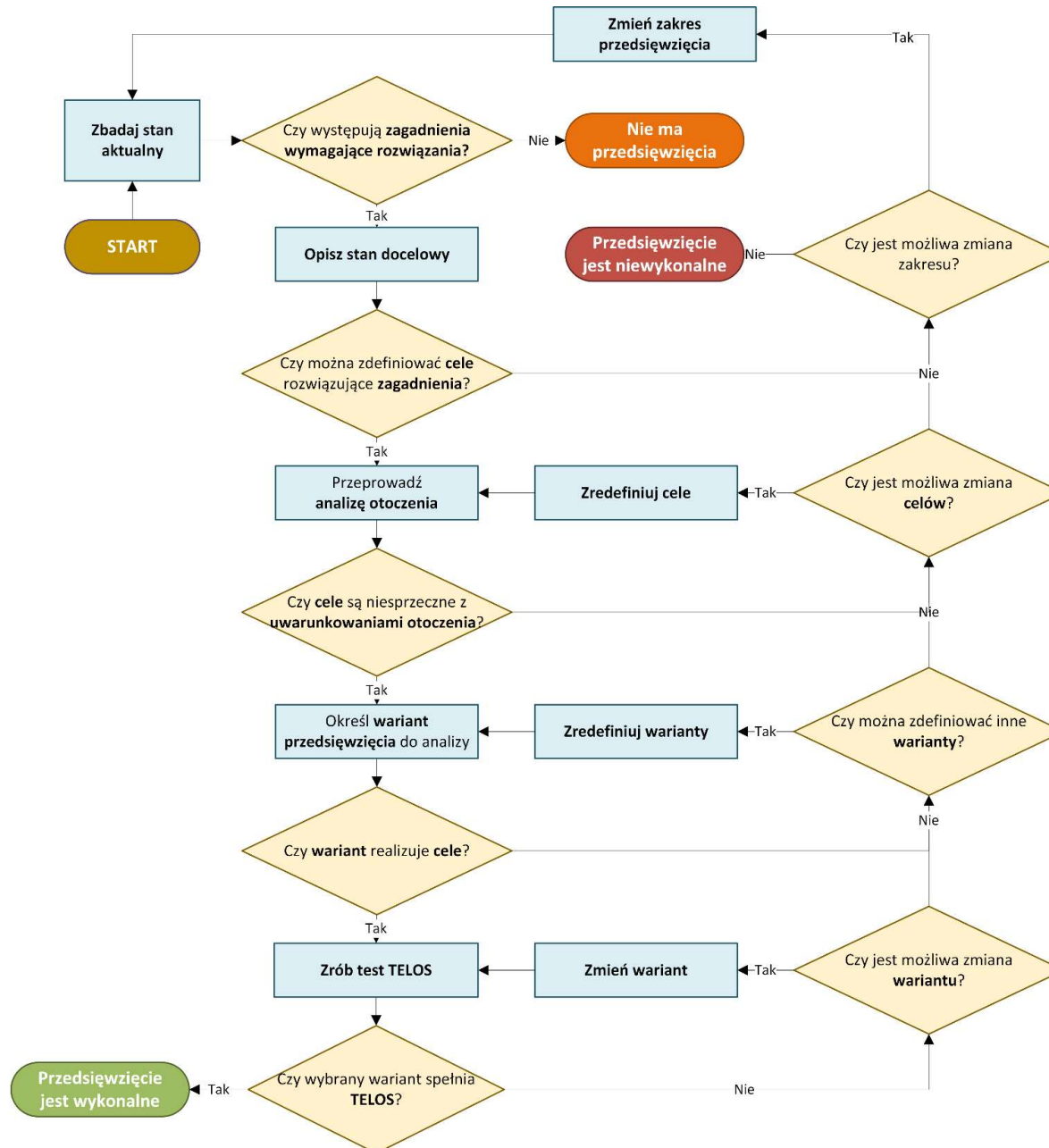
- **JAK zapewnimy, że produkty i rezultaty naszego przedsięwzięcia będą funkcjonowały po jego zakończeniu?**
- W przypadku systemów ICT w odpowiedzi pomaga **Test PIECES** (ITIL v3/4):
  - **Wydajność** (P – Performance): Czy aktualny model funkcjonowania organizacji gwarantuje oczekiwaną wydajność i jakość jej funkcjonowania?
  - **Informacje** (I – Information): Czy aktualny model funkcjonowania organizacji gwarantuje użytkownikom końcowym i menedżerom terminowe, celowe, precyzyjne i użyteczne informacje związane z jej funkcjonowaniem?
  - **Ekonomia** (E – Economy): Czy aktualny model funkcjonowania organizacji jest ekonomiczny w aspekcie korzyści / koszty społeczne? Czy niezbędna jest redukcja kosztów i / lub wzrost korzyści?
  - **Kontrola** (C – Control): Czy aktualny model funkcjonowania organizacji gwarantuje dostateczny nadzór i kontrole nad jej procesami np. w aspekcie ochrony przed nadużyciami, bezpieczeństwa danych i informacji itd?
  - **Efektywność** (E – Efficiency): Czy aktualny model funkcjonowania organizacji gwarantuje optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów, w tym ludzi, środków materialnych i wartości niematerialnych i prawnych?
  - **Zadania** (S – Services): Czy aktualny model funkcjonowania organizacji gwarantuje niezawodną realizację jej zadań? Czy umożliwia on ich bezproblemową przebudowę / rozbudowę sposobu ich realizacji?

S – wykonalność planowa i inne obszary

- Czy przy posiadanych zasobach i określonych ryzykach możemy tak zaplanować nasze przedsięwzięcie, żeby zakończyło się sukcesem w zakładanych ramach czasowych i finansowych?
- Obszar „S” wiąże się ściśle z innymi obszarami:
  - Dysponowanie odpowiednią technologią, nie jest tożsame z posiadaniem wiedzy niezbędnej do jej zastosowania (szkolenia!);
  - Czasem realizacja projektu wiąże się ze sztywną datą końcową – inne planowanie.
- Inne obszary wykonalności:
  - **Wykonalność rynkowa (M)**: czy osiągniemy cel naszego przedsięwzięcia w otoczeniu konkurencyjnym rynku?
  - **Wykonalność kulturowa (C)**: czy uwarunkowania społeczno-kulturowe / kultura organizacyjna instytucji nie wpływają na cel naszego przedsięwzięcia?
  - **Wykonalność środowiskowa (E)**: czy oddziaływanie inwestycji na środowisko nie wiąże się z zagadnieniami realizacyjnymi?

Algorytm badania wykonalności

Przedsięwzięcie niewykonalne

- Jeśli ocena wykonalności nie potwierdza wykonalności żadnego z wariantów, definiujemy nowe, zmieniając zakres:
  - Celów przedsięwzięcia (redefinicja częściowa)
  - Zagadnień wymagających rozwiązania (redefinicja pełna).
- Jeśli redefinicja nie jest możliwa, **przedsięwzięcie jest niewykonalne**.
- **Niewykonalność ≠ wadliwości analizy** bo, oznacza że
  - Proponowane warianty nie przechodzą testu TELOS: są ekonomicznie nieuzasadnione, nie jest dostępna niezbędna technologia, plan projektu jest związany z nieakceptowalnym ryzykiem itd.
  - Ocenę wykonalności trzeba odroczyć do czasu zmiany pewnych uwarunkowań, albo zakończenia niezbędnych badań (np. proof-of-concept);
  - Rozwiązanie zagadnienia wymaga głębszej redefinicji niż dopuszcza zlecenie przygotowania projektu;
  - Zagadnienie nie jest jasno i precyzyjnie zdefiniowane.

Raporty analizy wykonalności (1)

- **Studium możliwości OS** (opportunity study):
  - Wstępna identyfikacja jakościowa i ew. ilościowa pomysłu przedsięwzięcia;
  - Opinia nt. celowości kontynuowania dalszych prac nad pomysłem przedsięwzięcia, albo zaniechania (bądź odroczenia) dalszych prac;
  - Błąd szacowania kosztów wg AACE: (-50%; +100%)
  - Koszt opracowania < 0,5 % kosztu końcowego;
- **Wstępne studium wykonalności PS** (pre-feasibility study):
  - Ocena wariantów realizacji przedsięwzięcia i wskazanie wariantu optymalnego;
  - Propozycja wariantu, który będzie bazą do pełnej analizy wykonalności;
  - Błąd szacowania kosztów wg AACE: (-30%; + 50%)
  - Koszt opracowania < 1% kosztu końcowego;
- **Właściwe studium wykonalności FS** (feasibility study):
  - Potwierdzenie (bądź nie) wykonalności proponowanego przedsięwzięcia w kontekście istniejących uwarunkowań otoczenia
  - Błąd szacowania kosztu wg AACE (-10%; +30%)
  - Koszt opracowania < 2 % kosztu końcowego

Raporty analizy wykonalności (2)

Zakres dokumentu	OS	PS	FS
Analiza stanu obecnego. Specyfikacja problemów wymagających rozwiązania.			
Analiza otoczenia strategicznego (społeczno-gospodarczego) oraz analiza interesariuszy przedsięwzięcia			
Analiza stanu docelowego. Określenie celów, jakie mają być osiągnięte w wyniku realizacji przedsięwzięcia			
Definicja możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia			
Ocena wykonalności wariantów i wybór wariantu optymalnego			
Plan realizacji przedsięwzięcia			
Analiza ryzyka			
Rodzaj przedsięwzięcia dla którego jest wykonywana jest najczęściej tego typu analiza	B. duży projekt Duży program Portfel	Duży Projekt Program	Projekt

 Bardzo szczegółowe

 Szczegółowe

 Ogólne

 Bardzo ogólne

Studium Wykonalności a projekt

Studium wykonalności projektu zawiera jego inicjalne Uzasadnienie Biznesowe (Business Case) w rozumieniu metodyki PRINCE2®

Lp.	Zagadnienie algorytmu badania wykonalności	Element uzasadnienia biznesowego projektu wg PRINCE2
1	Analiza stanu obecnego. Specyfikacja problemów wymagających rozwiązania.	Powody podjęcia projektu
2	Analiza otoczenia strategicznego (społeczno-gospodarczego) i analiza interesariuszy.	Oczekiwane korzyści Możliwe niepożądane skutki
3	Określenie stanu docelowego, jaki ma zostać osiągnięty w wyniku realizacji przedsięwzięcia i jego celów	
4	Zdefiniowanie możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia	Możliwe rozwiązania biznesowe
5	Ocena wykonalności wariantów (TELOS).	
6	Wybór wariantu optymalnego	Ocena inwestycji
7	Sporządzenie planu realizacji przedsięwzięcia opisującego niezbędne zasoby czasowe, osobowe, finansowe i rzeczowe	Terminy Koszty
8	Sporządzenie analizy ryzyka	Główne ryzyka

Studium Wykonalności a program

Wstępne studium wykonalności programu zawiera Założenia Programu (Programme Brief) w rozumieniu metodyki MSP®

Lp.	Zagadnienie algorytmu badania wykonalności	Element założeń programu wg MSP
1	Analiza stanu obecnego. Specyfikacja problemów wymagających rozwiązania.	Opis stanu bieżącego i problemów, które wymagają rozwiązania
2	Analiza otoczenia strategicznego (społeczno-gospodarczego) i analiza interesariuszy.	
3	Określenie stanu docelowego, jaki ma zostać osiągnięty w wyniku realizacji przedsięwzięcia i jego celów	Zarys deklaracji wizji Wstępny opis korzyści
4	Zdefiniowanie możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia	Warianty realizacji programu
5	Ocena wykonalności wariantów (TELOS).	
6	Wybór wariantu optymalnego	Wskazanie wariantu optymalnego Lista projektów kandydujących
7	Sporządzenie planu realizacji przedsięwzięcia opisującego niezbędne zasoby czasowe, osobowe, finansowe i rzeczowe	Koszty, ramy czasowe i zasoby niezbędne do ustanowienia programu
8	Sporządzenie analizy ryzyka	Wstępne ryzyka programu

Wykonalność projektów „twardych” a „miękkich” (1)

Lp.	Krok algorytmu badania wykonalności	Adaptacja do projektów „miękkich”
1	Analiza stanu obecnego (as-is) organizacji jednoznacznie specyfikuje zagadnienie wymagające rozwiązania.	Bez zmian. Zagadnienie inicjuje projekt niezależnie od charakteru i zakresu przedsięwzięcia
2	Można jednoznacznie zdefiniować cele przedsięwzięcia, którego realizacja rozwiąże o zdiagnozowane zagadnienia tj. doprowadzi organizację do stanu docelowego (to-be) .	Bez zmian. Cele przedsięwzięcia "miękkiego" są bardziej rozmyte.
3	Istnieją możliwości (techniczne, organizacyjne, prawne, ekonomiczne, planowe itd.), przekładające się na <u>przynajmniej</u> jeden możliwy wariant realizacji takiego przedsięwzięcia.	Bez zmian. Projekty nieinwestycyjne mają najczęściej więcej możliwych wariantów
4	Eliminacja tych wariantów, które są niemożliwe do realizacji w istniejących uwarunkowaniach otoczenia przedsięwzięcia , pozostawia przynajmniej jeden wariant wykonalny , który może być podstawą do zaplanowania przedsięwzięcia	Z niewielkimi zmianami Niezbędna adaptacja TELOS do uwarunkowań projektów „miękkich” – patrz dalej

Wykonalność projektów „twardych” a „miękkich” (2)

Kryterium wykonalności	Projekty „twarde”	Projekty „miękkie”
T - techniczna	Technologia użyta do uzyskania produktów	Technologia użyta do realizacji projektu (w procesie)
E - ekonomiczna	Korzyści jakie przyniesie nam realizacja przedsięwzięcia	Korzyści jakie przyniesie nam realizacja przedsięwzięcia (proces)
L - prawna	Możliwość organizacyjno-prawna realizacji inwestycji	Możliwość organizacyjno-prawna realizacji procesu
O - operacyjna	Zdolność <u>do utrzymania produktów</u> projektu po jego zakończeniu	Zdolność do <u>kontynuacji procesu</u> po zakończeniu projektu
S - planowa	Realizacja inwestycji w określonym czasie i zasobami i z akceptowalnym ryzykiem	Realizacja procesu w określonym czasie i zasobami i z akceptowalnym ryzykiem
C- kulturowa	Kultura organizacji / otoczenie sprzyja realizacji inwestycji	Kultura organizacji / otoczenie sprzyja zmianie związanej z procesem

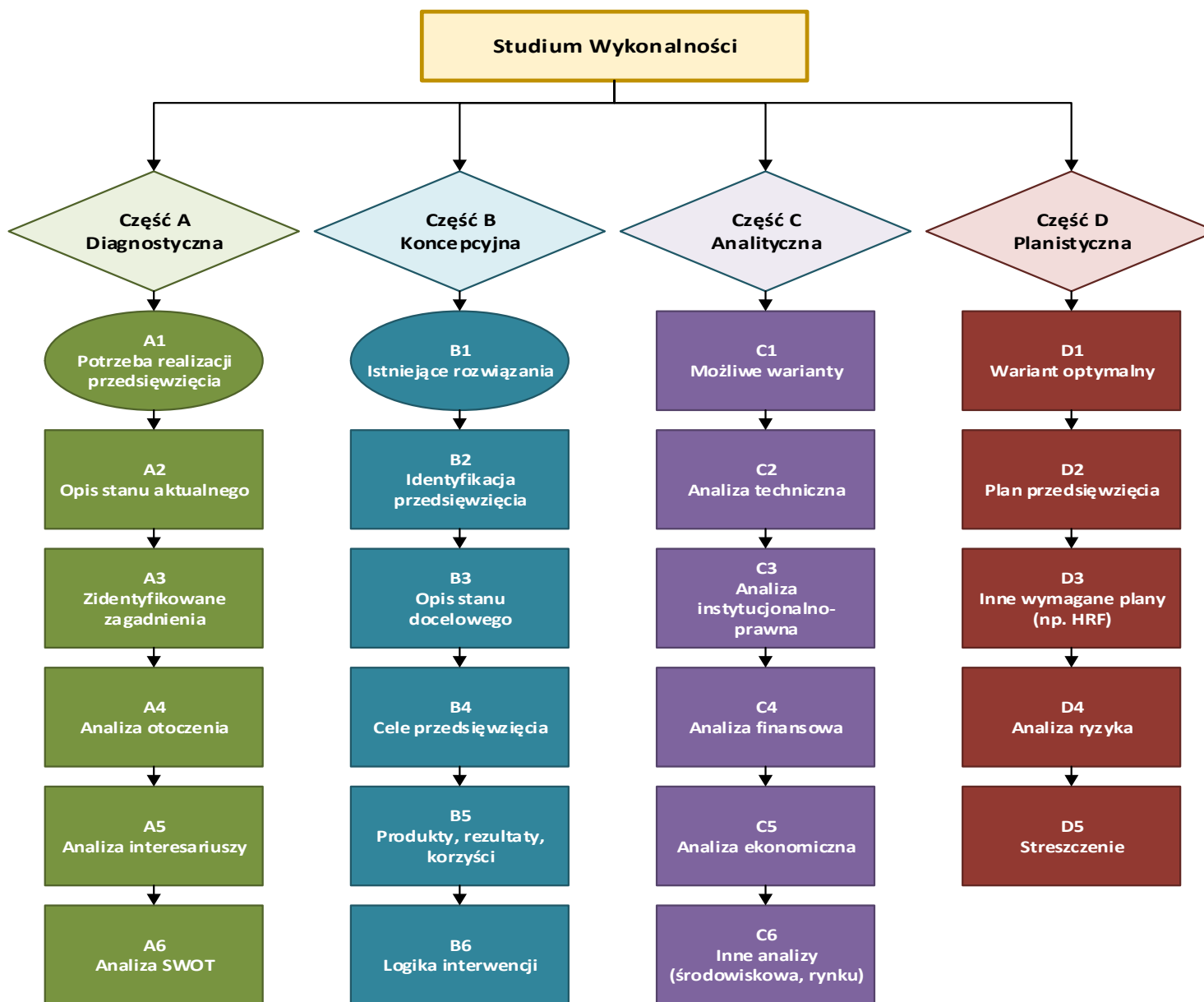
Studium wykonalności projektu UE

- SW jest podstawowym dokumentem decyzyjnym w procedurze wnioskowania o dofinansowanie projektu ze środków UE, który udziela odpowiedzi na pytania:
  1. Czy nie istnieją jakiegokolwiek ograniczenia uniemożliwiające realizację projektu?
  2. Czy są przesłanki do uznania, że projekt będzie miał charakter trwały?
  3. Czy projekt jest racjonalny finansowo i użyteczny społecznie?
  4. Czy wnioskodawca potrafi zarządzać ryzykiem, tak aby umożliwić sprawną i skuteczną realizację projektu?
- SW jest dokumentem bazowym pozwalającym ocenić postęp prac w projekcie i odchylenie od pierwotnych założeń (produkty i rezultaty)
- SW jest dokumentem referencyjnym / odniesienia umożliwiającym ocenę długofalowych efektów projektu już po jego zakończeniu (korzyści)

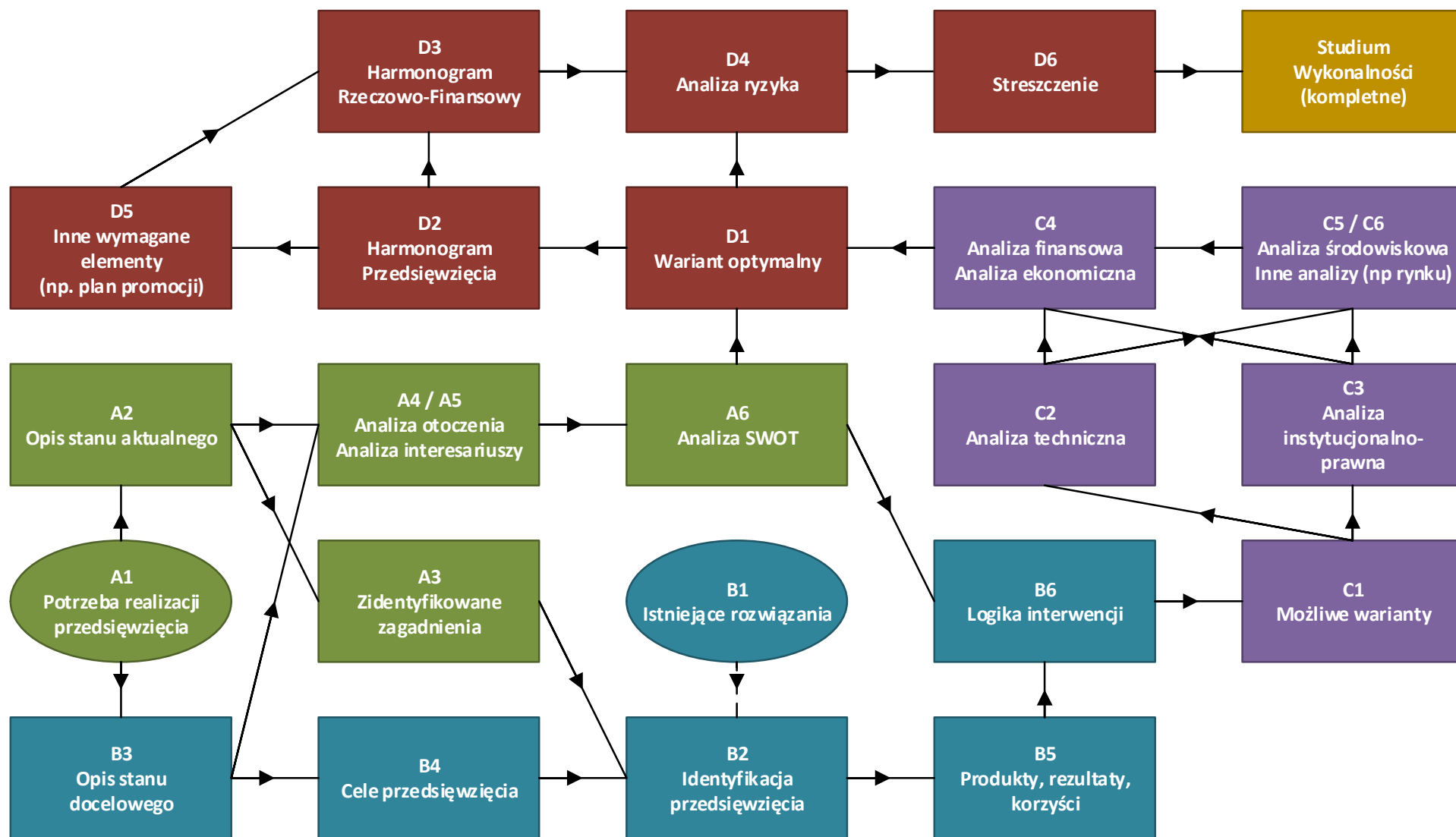
UWAGA: Inwestorem w projektach UE jest strona wspólnotowa reprezentowana przez Komisję Europejską a nie instytucje krajowe (IZ, IP)!

Komisja Europejska formalnie nie narzuca kształtu każdego studium wykonalności, ale Rozporządzenia Wykonawcze wydane na mocy Rozporządzenia 1303/2013 określają zakres informacyjny wniosków / studiów.

Studium: diagram struktury produktów

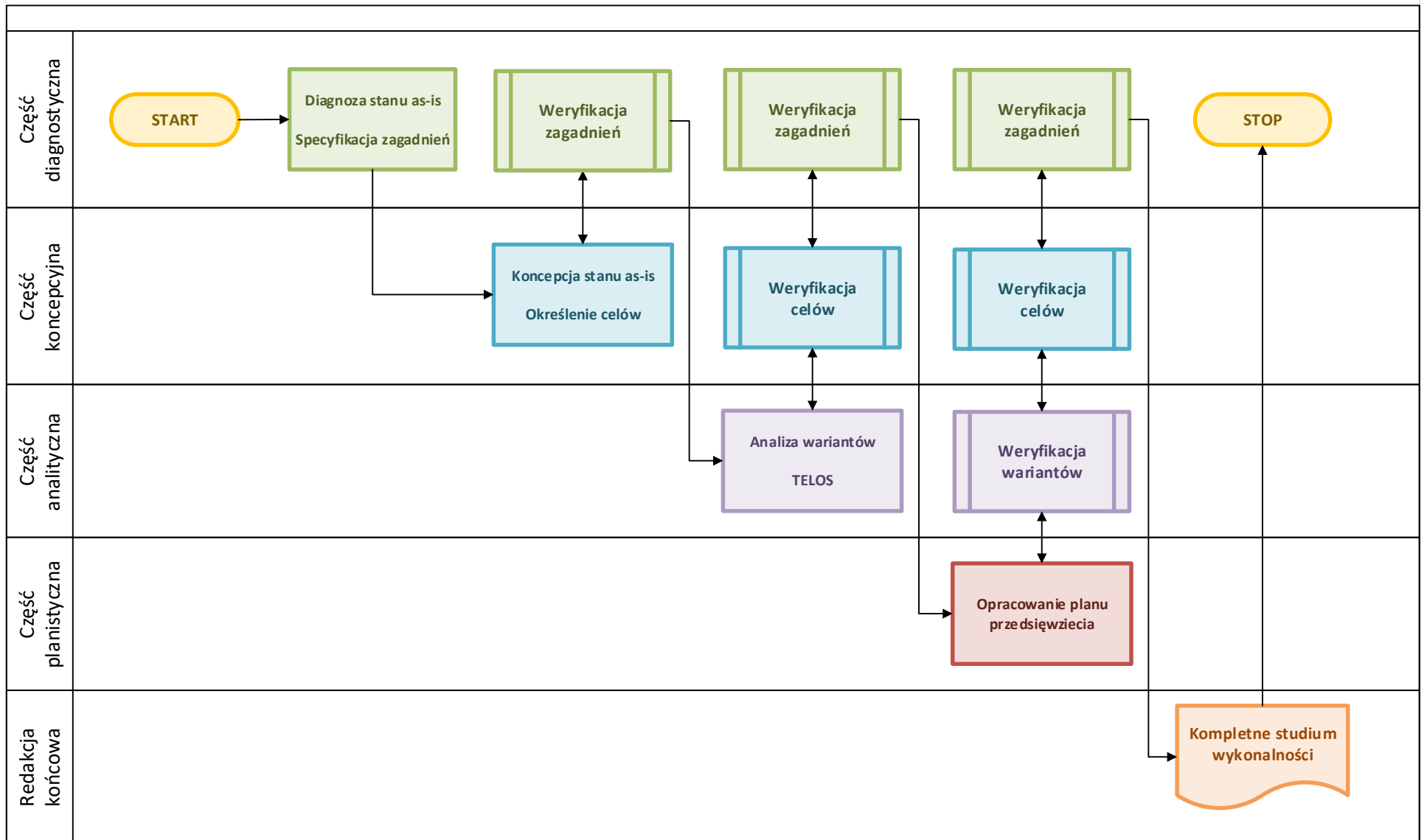

Studium: diagram następstwa produktów

Studium: przepływ pracy

Schemat współzależności w pracy nad studium wykonalności

Co się może zmienić?

- W kolejnych komunikatach w sprawie wieloletnich ram finansowych (WRF) na lata 2021-2027 komisja proponuje objęcie „jednolitymi ramami oceny” dla wszystkich projektów niezależnie od źródła finansowania.
- Takie podejście ma zapewnić efekt synergii między elementami budżetowymi UE i zwiększone ich wykorzystanie.
- Trend ten jest mocno akcentowany w kontekście zmiany planów inwestycyjnych (tzw. after Covid-19)
- W praktyce oznacza to objęcie analizą wykonalności wszystkich projektów, także finansowanych z:
  - Europejskiego Funduszu Społecznego („miękkich”),
  - Funduszu Granic Zewnętrznych, Funduszu Migracji i Azylu,
  - Ze środków programu Horyzont Europa (następca programu Horyzont2020),